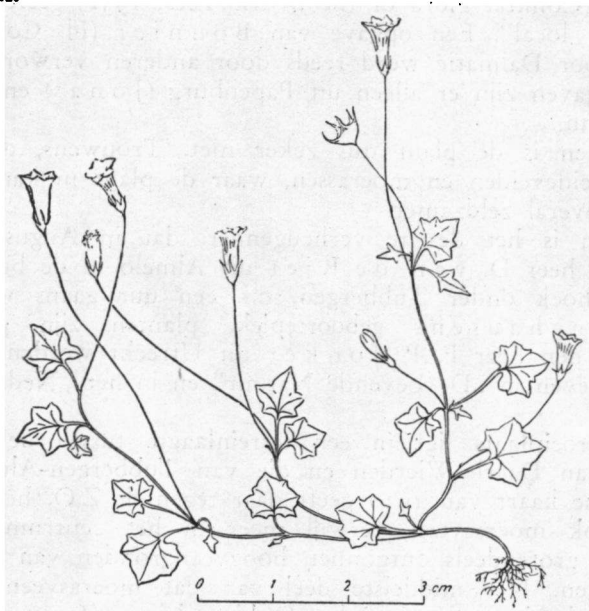

HET WAHLENBERGIA-RESERVAAT van de Nederlandsche Botanische Vereeniging.

(Bijlage van het Jaarverslag 1934 van de Comm. voor de
bescherming van de wilde flora.)

Clemens Maria Friedrich von Boenninghausen, geboren op het landgoed Herickhave bij Tubbergen en later arts te Münster in Westfalen schreef in zijn „Prodromus Florae Monasteriensis Westphalorum” van 1824 op pag. 68, dat hij de bewoners van Westfalen verzocht eens op te letten naar *Campanula hederacea* L., die hij zich herinnerde niet lang geleden in de nabijgelegen veengebieden van Holland gezien te hebben.

Tekening van *Wahlenbergia hederacea* (L.) Rchb. door A. de
Bouter, tekenaar van het Botan. Lab. Utrecht uit „De Le-
vende Natuur” van 1 November 1933.

Die „nabijgelegen” veengebieden van Holland kunnen niet
anders dan de venen van Twente geweest zijn, waar ondertussen,
noch in de tijd van von Boenninghausen, noch in de

eerste eeuw daarna de sinds dien tot het geslacht *Wahlenbergia* gerekende *C. hederacea* is teruggevonden.

Trouwens, ook de opgaven uit het buitenland zijn niet zo talrijk en niet zo recent. De literatuur vermeldt wel: (zie Ned. Kruidk. Archief. 1934 p. 138) Denemarken, Ierland, Schotland, Engeland, West-Duitsland, België, Frankrijk, Spanje en Portugal, wat dus een atlantische verspreiding zou betekenen. Maar uit België vinden we een vondst uit Peuthy van 1847 en oude, ongedateerde opgaven van Laroche, Stockem, Eupen en Malmédy. Uit West-Duitsland vinden we genoemd: Neurenburg in Oldenburg, Neuhaus aan de Oste, Oppeln, Nahe-Saar en Biesdal, de Pfalz, Hessen, Baden en de Elzasz, maar het heet steeds: verspreid en zeldzaam. De nieuwe Engelsche Flora van G. C. Druce (*Comital Flora of the British Isles; 1932*) geeft al eveneens op: „local”. Een opgave van Bonnier (*Fl. Compl. VII p. 50*) voor Dalmatië werd reeds door anderen verworpen. Recentere opgaven zijn er alleen uit Papenburg (Jonas) en van het Hohe Venn.

Algemeen is de plant dus zeker niet. Trouwens, de venige bossen, heidevelden en moerassen, waar de plant in kan groeien worden overal zeldzamer.

Daarom is het des te verheugender, dat in Augustus 1933 door den heer D. van de Riet uit Almelo in de buurtschap Harbrinkhoek onder Tubbergen, d.i. een uur gaans van von Boeninghausens geboorteplek, planten zijn gevonden, die door den heer F. P. Jonker uit Utrecht werden herkend en beschreven in „De Levende Natuur” en in het „Ned. Kruidk. Archief”.

Deze groeiplaats ligt in een terreinlaagte tussen de moreneheuvels van Daarle-Wierden en die van Tubbergen-Almelo. De geologische kaart van 1930 geeft daar tegen de Z.O. heuvelflank een strook moerasveen, terwijl meer in het centrum van de laagte de grotendeels ontgonnen hoogveengronden van Vriessenveen liggen. Het middelste deel van dat moerasveen zijn de Weitemanslanden met Kooiplas, Stobbenplas en Zwarte Plas, die enige jaren geleden door werkelozen uit de grote steden grotendeels zijn drooggelegd. Buiten de toen gemaakte bedijking zijn nog enkele hoekjes ongerept gebleven en in één ervan werd dan *Wahlenbergia* gevonden. Het is daar een moerassig heiterreintje met een wat lager drassig en een wat hoger droger stuk. Op dat laatste groeit de plant tussen *Sphagnum* en *Calluna*, te midden van *Myrica*-struiken.

Wahlenbergia hederacea (L.) Rchb. in het reservaat van de
Ned. Bot. Ver. onder Tubbergen.

Photo J. Heima ns, Aug. 1934.

Verder werden daar nog genoteerd door de heren F. P. Jonker, J. Heimans en Prof. Dr. Th. Weevers: *Agrostis alba*, *Alnus glutinosa*, *Betula spec.*, *Calluna vulgaris*, *Carex Goodenoughii*, *Cirsium palustre*, *Epilobium angustifolium*, *Erica Tetralix*, *Frangula Alnus*, *Gentiana Pneumonanthe*, *Hieracium laevigatum*, *Holcus lanatus*, *Hydrocotyle vulgaris*, *Hypericum helodes*, *Hypochoeris radicata*, *Juncus acutifolius*, *Juncus effusus*, *Linum catharticum*, *Lotus uliginosus*, *Lysimachia vulgaris*, *Molinia coerulea*, *Myrica Gale*, *Orchis maculatus*, *Peucedanum palustre*, *Potentilla Tormentilla*, *Radiola linoides*, *Ranunculus Flammula*, *Rubus spec.*, *Rumex Acetosa*, *R. Acetosella*, *Salix aurita*, *S. cinerea*, *S. repens*, *Sarothammus scoparius*, *Succisa pratensis*, *Ulmaria palustris* en *Viola palustris*. Van mos-soorten werd er door de heren Jonker en van Ooststroom verzameld: *Aulacomnium palustre*, *Catharinaea undulata*, *Dicranella cerviculata*, *Polytrichum commune*, *Sphagnum papillosum* en *Sphagnum recurvum* (det. Wachter).

Dan groeit er nog heel veel een, in de naaste omgeving meer voorkomende *Hypericum*-soort, die Lako in zijn herbarium van hetzelfde kwartierhok en van dat ten zuiden ervan bezat en die hij in een brief aan Vuyck en in zijn manuscript „Flora van Overijssel” (thans op het Rijksherbarium) wel beschreef, maar niet wist te herkennen. Deze is thans door den heer Jonker geïdentificeerd met de in oostelijk N. Amerika algemene *Hypericum canadense* L., die tot dusver nooit elders in Europa is waargenomen.

Dit *Wahlenbergia*-terreintje is thans door de Ned. Bot. Vereen. gepacht, waardoor gewaakt kan worden tegen vernieling van de planten. Dat is wel van heel veel betekenis, want ondanks nauwkeurig onderzoek zijn geen andere groeiplaatsen van *Wahlenbergia* gevonden in de omgeving, behalve dan op het terrein „de Kooiplas”, resterend gedeelte van de Weitmanslanden, waarheen door den eigenaar planten werden gehaald in de mening dat dit de manier was om een natuurmonument te beschermen.

Mogen de door onze vereniging getroffen maatregelen afdoende blijken om de plant op haar oorspronkelijke groeiplaats te bewaren!

Literatuur.

- 1902 L. Vuyck in *Prodromus Florae Batavae* ed. II Vol. 1. Dl. 2. p. 1014.
1930 H. D. M. Burck, *Geologische Kaart van Nederland*, Blad 28 Almelo.
1933 F. P. Jonker in „*De Levende Natuur*” jg. 38 afl. 7 p. 214—215.
1934 F. P. Jonker in „*Ned. Kruidk. Archief*” Dl. 44 p. 138—139, waar
oudere werken en buitenlandse flora's worden geciteerd.
1934 J. Heimans, F. P. Jonker, Th. Weevers, *Opgaven in het
archief van het Instituut voor het Vegetatie-onderzoek van Neder-
land (I.V.O.N.)*.
-